GRAN HISTORIA DE UN POLLI

burro, ase, béstia y animal; y mol desgraciat per una petita ilusió

Escrit en vers per J. F. (à) Queri

Un any per la primavera
que es cuan cantan las granotas,
un burru de cuatre potas
va náixe de una sumera.
Es à dí; era un pullí,
que de cop burrus no hu són.
Aquets, cuan venen al mon
ya semblan un xich fadrí.
Donchs sí; era una masía
allí ahont va naixe 'l areu:
ara si escolteu, sabreu
la seva biografía.

Allí anava pasturán
y burnaijan ab excés,
y al cap de tres anys no més
ya se havía fet molt grant.
L' amo, per negoci seu
sense guardarli cap mira,
un dia 'l va portà á fira
y 'l va vendre á un piteu.
Aquell paigés molt trempat,
per veure si feya prova,
li comprá sárria nova,
es di, mol ben arriat.

Pero l' feya traballá
donantli una vida amarga,
sempre doblantli la carga,
y també 'l feya llaurá.
Per manjà, moltas vegadas
no li feya mes que mofas;
y en lloch de darli garrofas
li donava garrutadas.
Un dia per diversió,
un poble que 'n dihuen Lilla,
lo burru, l' amo y sa filla
van aná á festa majó.
La filla à cavall anava
sense tení gens de pó,
y 'l seu pare, ab un bastó
detrás de tots dos anava.
Y per gran casualitat
al mitg de la carretera
y pasaba una sumera;
vet aquí 'l burru alarmat.
Allí comensa á bramá,
ab las orellas molt detras,
y sense mirá etiquetas
me la comensa á empaitá.
Se alsa 'l burro y á la guerra
ab las potas del devant:
ya podeu aná pensan,
la noya de cap per terra.
En fi, ya podeu pensá
lu negoci com estava,
nada menus que ensenyava
tot lo que Déu li va dá.
Allí hi va acudí tutóm
que per aquell punt passava,
y es cla, com que ella gisclava,
la van tapá no se com.
Tan guapa y tan presumida
á redéu y com plorava;
hasta la cara 's tapava
de veuras avergonyida.
Lo burru no hu pregunteu
quin modo de moure brega;
son amo pega que pega,
allí cridava tot Déu.
Al burru li deyen xó....
y á la somereta arri....
es dí, van moure un xibarri
que mes gran no 'l he vist jó.

Com mes al burru pagavan
éll repartía mes guits;
y 'ls feya ben aixerits
perque ab alguns carregavan.
Al fi 's va aná assosegán
ab deu mil cops de bastó,
y cap á festa majó
la gen va na xapescàn.
Pero aquesta burra tan àsa,
y la filla, y 'l paigés,
sénse pensari gens mes
sen va torná cap à casa.
Lo piteu tot disgustat;
y sa filla mitg bald*a*da;
y 'l burru de la pagada
va quedá tot estovat.
Y me 'l van fe dejuná
lo mateíx que á la canalla;
re de garrofas ni palla,
y sense portarlo á beurá.
Cuan ya van passá molts días,
lo burru tot fen la ganso
se avia tornat mol manso
y van passá las manías.
Un altre día 'l paigéll
li va da un altre pegada,
y 'l burru una mossegada
li va da prop del clatèll.
Veyén que era mossegós
y guitós y bramadó,
aquell paigés per la pó
ya no se 'l enduya al tros.
Y no poguensen serví
perque ya no era posible:
va veure que era sensible
averlo de mantení.
Sense tenirli mes mira
pues no 'l podía aguantá,
al fi va determiná
portarlo â vendre á una fira.
Ya teniu aquell pitéu
tot resolt y tot formal
portán lo rúch pel morral
y aná cap á fira á peu.
Lo burru, guapo 'l seguía
anánt travesant la serra,
y sempre ensumán per terra
y hasta reya de alegría.

Al poble van arribà
y del firal á la plassa
lo pitéu ab molta trassa
en un pilá 'l va fermà.
Hi havía á terra, parada
de vassus, de cassarolas,
de pláts, topíns y cassolas
y molta pisa escampada.
Aquell crach aixeridet,
molt satisfet y molt terna
sen va aná á una taberna,
es clá, cap á fe 'l cuartet.
Un ratu va reposá
com qui díu «no me encaparru»
allí va fe 'l seu cigarru
y junt ab altres garlá.
Esplicánt que duya un ase
que era molt valent y tendre,
y que éll lo volía vendre,
y entornarsen cap á casa.
Mentres éll se estave allí
parlant ab molta catxassa,
escultéu lo que á la plassa
al ruch li va suchsuhí.
Un xicot de molta gresca
allí al burro 's va acostá,
y á la aurella li ficá
ensesus dos mistos de ésca.
Lo burru, al sentirse al'ó
que 'l cremava ab gran excés
de cossas non vulguéu mes;
estava que feye pó.
Se va rompre las murrallas,
no podía assosegá
tot lo de terra axafá,
y la gent ab grans riallas.
L' amo de aquella parada
cuant va veure aquell desfet,
se va torná boig y ximplet
de veures l' obra xafada.
Va arreplagá un samalé,
y al burru, sens cumplimens,
de cops ni va doná á sens
deixatlo tot fet malbé.
¡Pobre animal!..... va fuigí;
alló semblava una fiera,
y féu cap á una riera,
y allí crech que s' va abaltí.

Lo paigés torná al firal
per vendre 'l burru aviat,
y va quedá mort, glassat
al no trobá 'l animal.
Va preguntá y li van dí
lo que havía sucsuhit;
«que 'l burru havía fugit
y 'l mal que hi havía allí.
Que si aquell burru malvat
era seu, que pagaría
tot lo mal que allí hi havía
y aixó tot com amistat.
Lo paigés va pensá un rato
y va dí: que no era seu;
y va anyadí ab baiya veu:
«si d' acàs lo trobo 'l mato».
Nada que 'l va abandoná
perqué no 'l fes sufri més,
y sense ruch ni dinés
al seu poble s' en va torná.
Dos gitanos mol trempats,
que també á la fira anavan,
per la riera passavan
y s' van quedá tots parats.
Lo mes vell se 'n va adoná,
y com si alló no fos cert,
va di: Batu, ay, quin *Quert* (1)
va tot sol á pasturà.
L' altre va dí: mala sort,
ya podèm tocá *gelén* (2)
¿seutiu quina *cantipén*? (3)
anemsem que deu se mort
No que es viu va dí 'l mes vell
«á *gelát* (4) del seu cuartel
perque de tan de *marel* (5)
li furadaban la péll».
Li van la cua agafá
dantli bones estiradas,
y ab tres ó cuatre patadas
al últim lo van ve alsá.
«A salao, ya está dret»
va di 'l jove tan conten:
«nada nada, fem *gelén* (6)
que 'n treurém algún cuartet».
A la fira van aná
lo burru y aquells dos *garenos*

(1) Quert: vol dir burru. (2) Gelén: fugi. (3) Cantipén: pudó. (4) Gelát: fugit. (5) Marel: cops (6) Gelén fugím.

y al firal, qui mes qui menus
tothon desitjá comprà.
Un escumbriaire motl curru,
se presenta en aquell momént
dihent que pel seu intén
volía comprá aquell burru.
Un gitanu tot seguit
lo va montá mol ligeru;
alló semblava un guerreru
tan tiesu y tan aixerit.
Lo feya anà com volía,
á depressa á poch à poch
li feya cualsevol joch
perque hi tenen maestría.
Lo tracte van arreglá
sense regatejá gaire,
y llavors la escombriaire
ab lo burru 's va quedá.
Pero va sucsuhí un cás
que no es cap cas dels mes grans
que sen à las sevas mans
ya no va vulgué da un pas.
Li dona una garrutada
lo gitano en un costat,
lo burru, tot decantat
per pó de una altre pegada.
Un altre cop de bastó
li pega al costat contrari,
y aquell burru perdulari
ballava de alló milló,
Lo escombriaire va dí;
«mireu com remene l' cul...
aixó hu fa que no es gandul
y potser vol presumí».
Lo gitano molt trempat
li va dí ab tota la fé:
«cuan éll remene 'l *rulé*
es que gasta venitat.
L' escombriaire molt contént
tot seguit va tocà 'l *dós*.
tot satisfet y orgullós
de tení un ruch tan valén.
Pero ya la va fe bona
ab tot aquell presumí,
que 'l ruch se li va morí
ans de arribá á Barcelona.
De plos ya no velgueu mès
y ab tot lo gran sentimènt
lo va deixá en un torrént
perden lo burru y 'ls dinés.
Pero aquell que 'l va pelà
que era un blanqué feyu y vell,
va dí: que la seva pell
mol bé la va profitá.
Ne van fe cosa mol bona,
pues sense rompres la cap,
per Corpus tothom ya sap
que ya professó á Barcelona.
No l' busquéu per las estampas.
lo gran cas, ya us el diré;
de aquella pell ne van fé,
los dos tinbals de las trampas.

Mort lo ruch, morta l' historia.

Fí

(Es propietat de Joan Grau).

Reus.—Se vent en la llibrería de Joan Grau carrer de Aleus, núm. 1. En la mateixa casa si troba un gran sortit de romansus, saynetes, llibrets, historias, comédias, aleluyas de soldats pintats. Dipósit de llibrets pera fumar y capsas de mistos. Papé pera escriure, sobres pera cartas, plomas, palillos, llapicers. etc., etc., Tot á preus mol baratos.